

บทที่ ๑

บทบาททางการเมืองของทหารในประเทศกำลังพัฒนา

ประเทศกำลังพัฒนา (Developing Countries) อย่างน้อย ๓๐ ประเทศ จากการศึกษารองจุดปล้น^๑ ที่กลุ่มทหาร (Military group) เข้ากุมอำนาจทางการเมืองของประเทศนั้น มักจะประสบปัญหาในด้านการเมือง (Political Development) ที่คล้ายคลึงกันประการหนึ่ง คือ ความไม่ประสบความสำเร็จในการเปลี่ยนแปลงระบอบการเมือง (Political System) จากรบบเดิมไปสู่ระบบใหม่ที่เรียกกันว่า "ประชาธิปไตย" ซึ่งแต่ละประเทศโลกาภิวัตน์ไว้ ภายหลังที่ประเทศได้รับเอกราชหรือเปลี่ยนศูนย์กลางทางการเมือง (Center of Political Power) เนื่องจากประเทศเหล่านี้ส่วนมากมักจะมีประชาธิปไตยแบบ (Model) ของประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น อังกฤษ หรืออเมริกา เป็นแบบที่ภาคหลัง โดยเฉพาะประเทศที่เอกราชภายใต้การปกครองระบอบอาณานิคมมาก่อน แต่โดยพื้นฐานทางการเมืองของประเทศที่พัฒนาแล้ว (Developed Countries) และประเทศกำลังพัฒนาเดอนั้นแตกต่างกันมาก จึงเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ประชาธิปไตยไม่อาจดำเนินไปได้ในประเทศกำลังพัฒนา ความไม่สามารถในการดำเนินการตามกระบวนการเมือง (Political Process) แบบประชาธิปไตย ทำให้ความเชื่อมั่นต่อระบบใหม่ว่าจะทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ได้เป็นผลสำเร็จลดน้อยลงไป ความกึกก้องจะดำเนินการตามระบบอันจึงมีเพิ่มขึ้นอันเป็นการแสวงหาลักษณะเฉพาะของตนเอง เช่น แสดงออกในรูปประชาธิปไตย แบบมีกฎ (Guided Democracy) ของประธานาธิบดี ซูการ์โน หรือ "ประชาธิปไตยแบบไทย" ของ

^๑ John J. Johnson, ed., The Role of the Military in the Underdeveloped Countries (Princeton: Princeton University Press, 1962).

จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ในหลายประเทศกลับหันเข้าในระบบอำนาจนิยม (Authoritarianism) ซึ่งแสวงออกในทางใจกำลังอาวุธเป็นเครื่องมือเปลี่ยนแปลงหรือกำหนดกติกากการ เมือง โดยมีกลุ่มทหารเป็นพลังเคลื่อนไหวทางการเมือง (Political Dynamics) ที่มีประสิทธิภาพที่สุด กลุ่มทหารจึงเข้ากุมอำนาจทางการเมืองของประเทศ โดยปราศจากการต่อต้านอย่างมีพลังจากพลังเคลื่อนไหวทางการเมืองอื่น ๆ และเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลเหนือต่อการใช้อำนาจวิจิตรและตัดสินใจสุดท้ายหรือกำหนดนโยบายของประเทศ กลุ่มทหารจึงเป็นตัวประกอบ (ตัวกำหนด) สำคัญในการพัฒนาการเมืองของประเทศที่กำลังพัฒนาเหล่านี้

๑.๑ ลักษณะของการ เข้ามามีบทบาททางการเมืองของกลุ่มทหารในประเทศกำลังพัฒนาโดยทั่วไปอาจจำแนกได้ ๓ ลักษณะ คือ^๒

๑.๑.๑ การที่กลุ่มทหาร เข้ามามีบทบาทโดยใช้อิทธิพล (Influence) ต่อรัฐบาลพลเรือนโดยการพยายามจูงใจ อ้างเหตุผลหรือกระตุ้นให้รัฐบาลพลเรือนเห็นถดถอย และปฏิบัติตามความประสงค์ของฝ่ายทหาร ลักษณะนี้อาจสมทบกฎหมาย หรือไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญของประเทศ พฤติกรรมทางการเมืองแบบนี้กลุ่มทหาร เท่านั้นที่จะทำได้ในประเทศกำลังพัฒนา เพราะกลุ่มอื่น ๆ ยังไม่รวมตัวกันอย่างมีระเบียบพอ และที่สำคัญกว่าคือ การที่กลุ่มทหาร เป็นองค์การที่ควบคุม "เครื่องมือการใช้อำนาจ" ของประเทศ ทำให้อิทธิพลของทหารมีมากกว่าฝ่ายอื่น ๆ จะต้องยอมรับ

การแทรกแซงของทหารโดยใช้อิทธิพลกดดัน (Pressures) หรือข่มขู่ (Blackmail) รัฐบาลพลเรือน หรือรัฐบาลของประเทศในขณะนั้น โดยปฏิบัติตามความประสงค์ของฝ่ายทหาร ถ้ารัฐบาลขณะนั้นปฏิเสธต่อการใช้อำนาจของกลุ่มทหาร กลุ่มทหารก็อาจจะทำการฉ้อโกงอย่างหนึ่ง ซึ่งมีผลให้รัฐบาลยอมจำนนหรือลาออกไป เช่น

^๒ สรุปจาก Fred R. von der Mehden, Politics of the Developing Nations (Englewood Cliffs, N.J. Prentice-Hall, Inc., 1964) pp.97-106.

การปฏิวัติ (revolution) รัฐประหาร (coup d' etat) การแทรกแซงโดยวิธีอื่น อาจเริ่มตั้งแต่ไม่ชัดคอกฎหมายไปจนถึง การทำลายกฎหมายของประเทศ

การเข้ามามีบทบาทของกลุ่มทหารในลักษณะที่ ๑ นั้น มีใจเป็นการปฏิวัติ รัฐประหาร หรือยึดอำนาจโดยตรง (Direct Action) เพราะกลุ่มทหาร เขาแทรกแซง โดยใช้รัฐบาลพลเรือนหรือรัฐบาลขณะนั้นเป็นตัวกลาง (mean) เพื่อบรรลุจุดประสงค์ของกลุ่มทหาร

๑.๑.๒ การเข้าแทรกแซงโดยกลุ่มทหาร เขาถอดถอนรัฐบาลของประเทศ ในขณะนั้น โดยการบังคับด้วยอาวุธ เมื่อประสบผลสำเร็จในการขับไล่รัฐบาลเก่ากลุ่มทหาร จะทำการตั้งตั้งรัฐบาลใหม่ภายใต้การเห็นชอบของกลุ่มทหาร วิธีการ เช่นนี้ทำให้รัฐบาลใหม่ เป็นแต่เพียง "รัฐบาลหุ่น" ของกลุ่มทหารเท่านั้น เพราะอำนาจที่แท้จริง (Actual power) ยังคงอยู่กับกลุ่มทหาร

๑.๑.๓ การเข้าแทรกแซงในลักษณะรุนแรงที่สุด ก็คือการที่กลุ่มทหารใช้กำลังอาวุธ เข้ายึดอำนาจการปกครองจากรัฐบาลเดิม ยุบรัฐบาลเก่า เปลี่ยนแปลงสภามัน ทางการเมืองต่าง ๆ เช่น กฎหมายรัฐธรรมนูญ สภานิติบัญญัติ ยุบเลิกพรรคการเมืองด้วย กฎหมาย เป็นต้น

ลักษณะการเข้ามามีบทบาททางการเมืองของทหารในประเทศไทย จากการศึกษากระบวนการเมืองใหญ่ในอดีตแล้ว จะเห็นได้ชัดแจ้งว่า การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มทหารไทยมักจะมีลักษณะ เช่นเดียวกับที่กล่าวข้างต้นไม่ลักษณะใดลักษณะหนึ่ง ภายหลังจากที่ศูนย์อำนาจทางการเมือง ได้เคลื่อนย้ายจากกษัตริย์และราชวงศ์ในระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๕ คณะราษฎร ซึ่งนำโดย พันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา ภายใต้การสนับสนุนจากกลุ่มข้าราชการทหารพลเรือน คณะผู้ยึดอำนาจการปกครอง คณะนี้ได้เรียกกระบวนการปกครองหรือระบบการเมืองใหม่ที่พวกเขานำมาใช้ในประเทศไทยว่า "ประชาธิปไตย" (Parliamentary Democracy) ตามระบบของประเทศอังกฤษและฝรั่งเศส พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งทรงพระราชทานรัฐธรรมนูญเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ และทำให้การยึดอำนาจนั้นไปโดยไม่ต้องเสียเลือดเนื้อ ก็ตรง เชื่อว่า

คณะราษฎรที่จะนำประชาธิปไตยแบบอังกฤษมาใช้^๓

ผลของการนำประชาธิปไตยระบบรัฐสภามาใช้ในประเทศไทย ปรากฏว่าคล้ายคลึงกับในประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ ก็คือล้มเหลว ขบขัญผู้ซึ่งรัฐธรรมนูญถูกบังคับไม่เคยก่อให้เกิดเสถียรภาพทางการเมือง ไม่สามารถทำให้หน่วยงานต่างทั้ง ๓ หน่วย โดยเฉพาะฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ ใช้อำนาจในการปกครองประเทศ (The Authoritative Functions) ภายในขอบเขตที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ

ฝ่ายนิติบัญญัติมักจะไม่ใคร่เอาใจหน้าห้องตนเองที่ขอและมักจะไม่ยอมเป็นเครื่องมือของฝ่ายบริหาร ส่วนฝ่ายบริหารมีความไม่เอื้อเฟื้อจะเข้ากุมฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายตุลาการ^๔

เมื่อสถาบันความระบอบรัฐสภาซึ่งมีความอ่อนแออยู่ในตัวของมันเองไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงเป็นการเปิดโอกาสอย่างฉับไฉนให้กับกลุ่มทหาร ซึ่งเป็นสถาบันหรือองค์การที่รวมตัวกันอย่างไม่ระเบียบมาช้านาน ให้เป็นช่องทางเข้ากุมอำนาจโดยการยึดอำนาจในลักษณะต่าง ๆ ใช้อำนาจแทนฝ่ายบริหารและควบคุมบทบาทของ นิติบัญญัติให้ตนมีส่วนร่วมในการจัดตั้งขึ้น ในประวัติศาสตร์ทางการเมืองของประเทศไทยปรากฏว่า กลุ่มทหารมีส่วนร่วมในการกำหนดวิถีทางการเมืองของประเทศไทยมาตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ ดังนั้น ในข้อเท็จจริงถึงแม้ประเทศไทยจะไม่มี การเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองหรือรูป

^๓ หงสมุทแห่งชาติ แถลงการณ์เรื่องพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสละราชสมบัติ (ไม่ปรากฏสถานที่และปีที่พิมพ์) หน้า ๑๐๑.

^๔ ไปรลดู คำปรารภของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๐๑.

^๕ ฤกษ์มอด ทองอรรมราตี, ดร., "ปัญหาการเมืองของประเทศไทยที่กำลังพัฒนา" ใน อมร รัตนาสัย, ดร., และ ชัดศึกษา วรรณสูตร, บรรณาธิการ หตุบัญญัติและแนวทางการพัฒนาประเทศไทย (พระนคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๐๔) หน้า ๕๑.

แบบทางการ เมืองแล้วก็ตาม แต่อำนาจทางการ เมืองหรืออำนาจจับไปโดยทั่วไปเคลื่อนย้าย (transfer) จากพระมหากษัตริย์มาสู่ประชาชนไม่ อำนาจกลับเคลื่อนไปสู่ชนกลุ่มหนึ่ง คือ กลุ่มข้าราชการทหารและพลเรือน อย่างไรก็ตามระหว่างทหารและพลเรือน ทหาร เป็นผู้ที่มีอำนาจเหนือทั้งด้านการปฏิบัติ ๒๕๒๕ แล้ว และในการแย่งชิงอำนาจในครั้งต่อ ๆ มา กลุ่มทหาร เป็นพลังสำคัญในการวางแผนอำนาจและดำเนินการ และใช้อำนาจอย่างแท้จริง ข้าราชการพลเรือนเป็นเพียงตัวประกอบ หรือการที่กลุ่มทหารยอมให้ฝ่ายพลเรือนเข้าร่วม ในการใช้อำนาจวินิจฉัยสั่งการ โดย เข้าร่วมในคณะรัฐบาล ก็เท่านั้น เนื่องจากกลุ่มทหาร โดยเฉพาะไม่อาจดำเนินกิจกรรมในการพัฒนาประเทศได้ทุกแขนง หรือเพื่อเรียกร้องความร่วมมือจากฝ่ายพลเรือนมากกว่าอันจะมีผลให้กลุ่มทหารสามารถรักษาสถานะเดิมในการ เป็น ผู้ใช้อำนาจสูงสุดของประเทศ

๑.๒ สาเหตุที่ทำให้กลุ่มทหารสามารถเข้ามามีอำนาจทางการเมือง

เนื้อแท้ของการ เมือง คือการต่อสู้ระหว่างกลุ่ม ฉะนั้นกลุ่มที่รวมตัวอย่างมีระเบียบ (Organized) ย่อมได้เปรียบในการต่อสู้ ในประเทศกำลังพัฒนาโดยทั่วไป กลุ่มต่าง ๆ จะค้นคว้าและพยายาม เข้ากุมอำนาจ กลุ่มทหารมักจะได้เปรียบกลุ่มอื่น ๆ เนื่องจากมีการ รวมตัวที่เป็นระเบียบและค้นคว้ามากกว่า และในบางแห่งการแสดงออกของฝ่ายทหาร เป็นที่ชื่นชมของชนส่วนใหญ่ของประเทศ เช่น จากกลุ่มทหารถ่วงดุล เจ้ากลุ่มอำนาจเพื่อรักษาราชบัลลังก์ หรือรักษาความปลอดภัยของประเทศ ซึ่งเป็นการสอดคล้องกับวัฒนธรรมทางการเมืองของประเทศ เหล่านี้ อธิบายประการหนึ่งการที่ประเทศไทย ได้จากการรวมกลุ่มผลประโยชน์ทาง เศรษฐกิจที่เข้มแข็ง และชนชั้นกลางทาง เศรษฐกิจมักเห็น คนต่างคำ ซึ่งไม่มีโอกาสหรือไม่สนใจในการ เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของประเทศ

๑ พงศ์เพ็ญ ศฤงคารักษ์, ประชาธิปไตยกับกระบวนการ เมืองในประเทศไทย (พระนคร : โรงพิมพ์สมาคมสังคมนิยมแห่งประเทศไทย, ๒๕๑๒), หน้า ๑.

รวมทั้งการขาดการ เมืองที่ทำหน้าที่เป็นตัวแทนความคิดเห็นของประชาชนได้อย่างสมบูรณ์
ซึ่งที่เป็นอยู่ในประเทศไทยประชาธิปไตยระบบรัฐสภาทั้งหลาย ความอ่อนแอของหลัง เกือบใน
ทางการ เมือง เหล่านี้จึง เป็น เหตุให้กลุ่มทหารปฏิบัติการตามจุดประสงค์ของกลุ่มได้สำเร็จ

๑.๒.๑ การจัดองค์การของกลุ่มทหาร

องค์การ (Organization) ของทหารแสดงความมีระเบียบวินัย
การมีรูปร่างและขนาดที่เห็นได้ชัดเจน มีส่วนการบังคับบัญชาที่แน่ชัด เป็นกลุ่มที่พร้อมเสมอ
ในการที่จะปฏิบัติกิจกรรมตามวัตถุประสงค์ของกลุ่ม เป็นกลุ่มที่ควบคุมเครื่องมือนำกำลัง
ของประเภทมากที่สุด แม้ว่าจะมีองค์การอื่น เช่น ตำรวจมีส่วนร่วมในการใช้ เครื่องมือนำกำลัง
ใช้กำลังก็ตาม แต่ฝ่ายทหารมักจะควบคุมองค์การในลักษณะเดียวกันนี้ได้เสมอ ทหาร
เป็นสัญลักษณ์ของความเข้มแข็งของชาติ โดยเฉพาะประเทศที่ถูกรุกรานหรือดัดแปลง
ว่าจะถูกรุกรานโดยประเทศภายนอกมักจะ เน้นกันว่า ชาติจะอุปถัมภ์ความเข้มแข็งของ
ทหาร ทหารจึงได้รับการยกย่องจากประชาชนโดยประเพณีว่าเป็นวีรบุรุษ การยกย่องเช่นนี้
กลายเป็นพลังสร้างอุดมการณ์ให้ทหารยึดถือว่าตนเป็นฝ่ายสำคัญในการรักษาผลประโยชน์ของ
ชาติ เร่งเร้าให้ทหารเข้ามาเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางการเมือง และการพัฒนาประเทศไทย
เฉพาะในยามที่ประชาชนกำลังเกิดความหวังอย่างเต็มที่ (The revolution of rising
expectation) ความล้มเหลวของสถาบันประชาธิปไตยระบบรัฐสภา ทำให้กลุ่มทหาร
ไม่ไว้วางใจการรวมตัวทางการเมืองและดาร เสนอการ เมืองแบบเผด็จการ ความรู้สึกทางชาตินิยม
(Nationalism) เป็นเครื่องจูงใจบรรดาทหารให้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในผลประโยชน์
ของสมาชิกของกลุ่มและ เป็นความรู้สึกที่กลุ่มทหารสามารถเรียกร้องความร่วมมือ

๘
Morris Janowitz, The Military in Political Development of
New Nations (Chicago and London : The University of Chicago Press,
1965) p. 29.

มากขึ้นโดยการเข้าปฏิบัติงานกันพลเรือน (Civic Action) นายทหารจำนวนมากได้
สวมเครื่องแบบทหารมาทำงานฝ่ายพลเรือน ผลของการเผยแพร่รูปร่างและขนาดของ
องค์การทหารดังกล่าวนี้ก็คือ ทำให้กลุ่มทหารมีความสามารถเพิ่มขึ้นในการที่จะปฏิบัติกิจกรรม
ใด ๆ ให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ของกรุป และเหนือกว่ากรุปอื่น ๆ ที่ไม่อาจรวมตัวกันได้
เห็นวามหมายว่าผลที่จะยับยั้งการปฏิบัติการของกลุ่มทหารได้ การจัดองค์การของกรุปทหาร
ในประเทศไทยได้เป็นไปตามหลักดังกล่าวข้างต้นนี้ ผลจึงคล้ายคลึงกัน คือ ทำให้กลุ่มทหาร
ได้เปรียบในการต่อสู้ทางการเมืองต่อกรุปอื่น ๆ จนสามารถเข้ากุมอำนาจทางการเมือง
ของไทยได้เป็นระยะเวลานาน

๑.๒.๒ วัฒนธรรมทางการเมือง (Political Culture)

ในประเทศกำลังพัฒนาส่วนมาก รวมทั้งประเทศไทย มีวัฒนธรรม
ทางการเมืองและอุดมการณ์ (ideology) ทางการเมืองที่ช่วยส่งเสริมให้กลุ่มทหาร
สามารถแสดงบทบาททางการเมืองไปได้อย่างราบรื่น ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากโครงสร้างทาง
สังคมซึ่งเป็นพื้นฐานทางการเมืองของประเทศ อาจกล่าวได้ว่า ประเทศเหล่านี้ยังมีโครงสร้าง
ทางสังคมที่ไม่เหมาะสมกับการเมืองระบบประชาธิปไตย ชั้นของสังคมประกอบด้วย
กลุ่มผู้นำ (Elite) ซึ่งได้แก่ กลุ่มผู้นำในการบริหารองเอกราช, กลุ่มข้าราชการ
และผู้นำทางศาสนา อีกกลุ่มหนึ่งคือกลุ่มประชาชนส่วนใหญ่ประมาณ ๘๐ - ๙๐% ของ
ประเทศที่อาศัยอยู่ในเขตชนบท (Rural Area) ซึ่งมีความเหลื่อมล้ำ (gap) กับ
กลุ่มผู้นำอยู่มากและ ประชาชนส่วนใหญ่นี้มักจะไม่เข้าใจถึงคุณค่าของการเข้าร่วมในกระบวน
การทางการเมืองของประเทศ (Political participation) จะเห็นได้ว่าในประเทศไทย
กำลังพัฒนา กลุ่มผู้นำเท่านั้นที่กุมอำนาจทางการเมืองของประเทศไว้ แต่ประชาชนส่วนใหญ่

ของประเทศไม่สนใจและไม่ค่อยจะเข้าร่วมในกระบวนการทางการเมืองของประเทศ มีทัศนคติ
 ในแนวอนุรักษ์นิยม (Conservatism) ไม่ชอบการเปลี่ยนแปลงหรือไม่สนใจเรื่องการ
 ท่อสู่ทางการเมืองระหว่างกลุ่มผู้นำ เช่น การปฏิวัติรัฐประหาร การมีทัศนคติในแนว
 สัม เนืองมาจากสาเหตุหลายประการด้วยกัน เช่น การแพร่ข่าวทางการเมือง (Political
 Communication) ไม่กระจายออกไปกว้างขวางทั่วทั้งประเทศ การแพร่ข่าวทางการเมือง
 มักจะแพร่หลายอยู่ในเขตนครหลวงหรือเมืองใหญ่ ๆ (Urban Area) เท่านั้น นอกจากนี้
 นี้ในบางประเทศยังพบว่าชนชั้นปกครองของประเทศมักจะทำลายอำนาจกึ่งสิทธิเสรีภาพในการ
 ทำหน้าที่แพร่ข่าวทางการเมืองของสื่อมวลชนภายในประเทศ มีจะนั้นก็พยายามเข้าจัดการ
 ระบบการแพร่ข่าวทางการเมืองเสียเอง ก็จะได้ในหลายประเทศ ตัวอย่างที่
 ทำหน้าที่ในการแพร่ข่าวภายในคือการบริหารของชนชั้นปกครอง และทำหน้าที่แพร่ข่าวโดยปิดบัง
 ภาพเสวร้ายทางการเมืองไว้ การกระทำเช่นนี้ถึงแม้จะชั่วคราว เสถียรภาพของรัฐบาลไว้ได้
 แต่จะเป็นผลร้ายต่อรัฐบาลนั้นเองได้ในที่สุด เมื่อประชาชนมีประสบการณ์และความรู้ทาง
 การเมืองมากขึ้น

วัฒนธรรมทางการเมืองและอุดมการณ์ทางการเมืองของประเทศที่กำลังพัฒนา
 เหล่านี้ในแง่ วัฒนธรรมเบบอำนาจนิยม (Authoritarian) ที่ซึ่งรากอันฝัง เป็น
 เวลาช้านาน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองและผู้ถูกปกครองตามแบบของวัฒนธรรมนี้
 ออกมาในรูปของการบังคับมีอำนาจที่เน้นเรื่องอำนาจของผู้ปกครองต่อผู้ถูกปกครอง
 ประเทศเหล่านี้ในวัฒนธรรมแบบตะวันตกที่ว่า ผู้ถูกปกครองมีสิทธิที่ผู้ปกครองจะละเมิด
 มิได้ และผู้ปกครองทรงอำนาจอยู่ได้โดยความยินยอมของผู้ถูกปกครอง ในประเทศไทย
 คนไทยส่วนมากยอมรับการใช้อำนาจเช่นนี้ ในรูปของการปกครองระบอบกษัตริย์สมบูรณา
 ญาสิทธิราช ซึ่งมีความหมายและเป็นหนักแน่น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อถึงขั้นของระบอบ

๐๐ วัฒนธรรมชาติ, เรื่องพิมพ์, หน้า ๕๑.

กษัตริย์ของไทยออกมาในรูปการปกครองบุตรมากกว่าเผด็จการ กษัตริย์ไทยแทบทุกพระองค์ก็ปกครองไทยทรงปฏิบัติความแน่วของหลัก "ตศัฟวิราชธรรม" กษัตริย์ไทยไม่เคยมีความคิดที่จำต้อง โดยบังการใช้อำนาจของพระมหากษัตริย์ และยึดหลักกันสำคัญกว่าหลักการ ซึ่งมีผลสะท้อนมาถึงปัจจุบัน แล้วจะไม้มการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองในปี พ.ศ. ๒๔๗๕ แล้วก็ตาม และแม้ว่าพระมหากษัตริย์จะทรงมีใ้ใช้อำนาจปกครองประเทศโดยพระองค์เอง เช่นแต่ก่อน แต่กลุ่มข้าราชการซึ่งเป็นผู้อำนาจอย่างแท้จริง ก็ไม่ได้รับการไ้โดยจากคนไทยส่วนใหญ่ที่อยู่มากใ้ใช้อำนาจ ถึงแม้มการใช้อำนาจนั้นจะไม่ไ้รับความนิ้ชอบมาจากประชาชนทั้งมวล ทั้งนี้ กาย เหตุผลที่คนไทยมีวัฒนธรรมของการยอมรับอำนาจและเชื่อว่าบุคคลเหล่านี้เป็นใ้ควบคุมอำนาจทางการเมืองแล้วก็เปรียบ เิ่มอนตัวแทนของพระมหากษัตริย์ด้วย ไทยจะ เิ่มใ้ควบคุมบุคคลผู้นั้นใ้ในการต่อสู้ทางการเมือง ไทยวิ้การใ้กำลังอาวุธสามารถเข้ามาใ้ใช้อำนาจนั้นไ้กราบรับเสมอ

วัฒนธรรมอีกแบบหนึ่งใ้ปรากฏอยู่ในประเทศกำลังพัฒนาเหล่านี้ ก็ การที่คนส่วนใหญ่ของประเทศขาดความเอาใจใ้ หรือขาดความกระตือรือร้นต่อเรื่องการเมือง ในประเทศไทย วัฒนธรรมแบบนี้เิ่มมาจากอิทธิพลของคำสอนทางศาสนาพุทธ จากแนวความคิดที่ว่าควบคุมการ ดำเนินชีวิตตามหลักของพระพุทธศาสนา ซึ่งคนไทยส่วนใหญ่ก็จะไม่เอาใจใ้หลักการทางศาสนา หรือ คำสอนที่แท้จริง เช่น การที่ศาสนาบู้บู้จึงความสำคัญของคนแต่ละคน ไ้กระทำใ้ได้ก็ ทำชั่วใ้ชั่ว คนไทยแปลว่า (Interpretation) ตนเองไม่ควรร เ้าตัว เิ่มเข้าไปผูกพันกับ เรื่องของคนอื่น แต่สะท้อนใ้ในทางการเมืองก็คือคนไทยไม่กระตือรือร้นต่อการใช้อำนาจในการยึดอำนาจของกลุ่มทหาร ในเมื่อการกระทำเช่นนั้นไม่มียผลกระพมมาถึงผลประโยชน์ของคนไทยตรงอย่าง เห็นใ้ชัด เหตุผลอีกประการหนึ่งใ้ทำให้หลายเหตุการณ์ เ้ากลุ่มอำนาจทางการเมืองใ้โดยอย่างราบรื่น ก็คือการที่คนไทยไม่ใ้ต่อสู้เพื่อใ้ใ้มายังอำนาจอธิปไตย และไม่ใ้ใ้เป็นผู้ใ้กำเนิดผู้ปกครอง จึงทำให้คนไทยไม่รู้สึกห่วงใ้ในอำนาจสูงสุดทางการเมือง อำนาจอธิปไตยจึงมีลักษณะ เป็นนามธรรม (Abstract) เท่านั้น

๑.๒.๓ การรวมกลุ่มของผู้มีผลประโยชน์ร่วมกันเป็นกลุ่มผลประโยชน์และพรรคการเมือง

ประเทศกำลังพัฒนา เหล่านี้ยังไม่สู้จะมีการรวมกลุ่มผลประโยชน์และพรรคการเมืองที่มีแรงกดดันที่ท้าทาย (Challenge) การไร้อำนาจของกลุ่มทหาร ทั้งนี้ก็เพราะกระบวนการพัฒนา เศรษฐกิจ สังคม และบรรยากาศทางการเมืองของประเทศกำลังพัฒนาเหล่านี้ไม่ก้าวหน้าไปถึงจุดที่จะก่อให้เกิดกลุ่มผลประโยชน์พิเศษต่างๆ กลุ่มผลประโยชน์ในประเทศเหล่านี้ทำหน้าที่แต่เพียง เข้ามามีส่วนหรือเกี่ยวของกับกระบวนการเมือง (Politi-cization) เท่านั้น ซึ่งไม่เป็นการส่งเสริมระบบประชาธิปไตย เพราะในประเทศเผด็จการก็อาจมีการรวมกลุ่มเช่นนี้ และกลุ่มนี้ก็เข้ามามีส่วนในทางการเมืองด้วย แต่จะทำให้เป็นประโยชน์แก่ระบบประชาธิปไตย กลุ่มผลประโยชน์จะต้องมีบทบาทในการควบคุมการดำเนินงานของรัฐบาลไทย (Popular Control over Government) นอกจากนี้กลุ่มที่มีผลประโยชน์ต่าง เศรษฐกิจ เหล่านี้ไม่ใคร่รวมตัวกัน เป็นปีกแฉกเพื่อที่จะสร้างอิทธิพลเหนือพรรคการเมืองหรือรัฐบาลของประเทศในเรื่องการกำหนดนโยบายได้ การที่กลุ่มผลประโยชน์เหล่านี้ยังไม่ใคร่รวมตัวกันมีอิทธิพลอย่างแท้จริงดังปรากฏอยู่ในประเทศที่พัฒนา มีสาเหตุหลายประการ เช่น ในประเทศกำลังพัฒนาเหล่านี้คนรวมกลุ่มกันด้วยเหตุผลทางศาสนา เชื้อชาติ และภาษา จึงกลายเป็นกลุ่มหรือสมาคมทางชุมชน เช่น สมาคมพม่าจีน สมาคมพม่าอินดู หรือแม้แต่มะมีผลประโยชน์ต่าง เศรษฐกิจรวมกันแต่ก็ไม่อาจรวมกลุ่มกันได้อย่างแน่นแฟ้น เพราะมีเหตุผลทางศาสนา เชื้อชาติ และภาษา เข้ามามีอุปสรรคกีดขวาง เช่น การรวมกลุ่มระหว่างพม่าอินดูและพม่าอิสลาม^{๑๒} เหตุผลอีกประการหนึ่งคือ กลุ่มผลประโยชน์

^{๑๑} เกษม สุวรรณกุล, ดร., "การพัฒนาทางการเมืองกับการบริหาร", ใน อมร วัชราสิทธิ์ และ ชัยติยา กรรณสูต, เรื่องเดิม, หน้า ๗๑.

^{๑๒} ธรรมนูญ ท่องธรรมชาติ, เรื่องเดิม, หน้า ๘๖.

ในประเทศเหล่านี้มักประกอบด้วยชาวต่างถิ่นหลายโดยมาก และเป็นชาวต่างถิ่นที่ประชาชน
เจ้าของประเทศไม่ไว้วางใจ ที่จะให้พวกเขาเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดวิถีชีวิตทางการเมือง
เมือง เช่นชนชั้นกลางของประเทศในทวีปแอฟริกาเป็นชาวอินเดียนจำนวนมาก หรือชนชั้นกลาง
ในเปรูและชิลี ซึ่งเป็นชาวอินเดียนและจีน เป็นต้น และสำคัญที่สุดคือ กลุ่มผลประโยชน์ที่มี
ลักษณะเช่นนี้ ไม่ค่อยจะพยายามหาทางไว้อิทธิพลกับการตัดสินใจนโยบายของรัฐบาล ตรงกัน
ข้ามกลุ่มผลประโยชน์ที่ประกอบด้วยชาวต่างถิ่นกลับเป็นฝ่ายสนับสนุนชนชั้นปกครองที่ครองอำนาจ
อยู่อีกฝ่าย การขาดการรวมกลุ่มผลประโยชน์ที่มีอิทธิพลเหมือนการตัดสินใจของรัฐบาล ทำให้
กลุ่มผลประโยชน์อื่นที่รวมตัวกันได้เหนียวแน่นเพราะมีผลประโยชน์ร่วมกัน คือ กลุ่มสถาบัน
(Authoritative Institutional Groups) เช่น กลุ่มข้าราชการ หรือกลุ่มศาสนา
เข้ามาเกี่ยวข้องทำกิจในการคุมอำนาจทางการเมืองได้โดยง่าย และถึงแม้ว่ากลุ่มสถาบันนี้
จะถูกโอนอำนาจโดยกลุ่มที่สนใจการปฏิวัติของรัฐบาล เช่น กลุ่มนักศึกษา
แต่กลุ่มนักศึกษาก็ในโอกาสจะใช้อิทธิพล เขาไปปกครองการใช้อำนาจของกลุ่มสถาบันนี้ไปโดยง่ายมีผล
ถึงแรงที่กลุ่มผลประโยชน์ในประเทศที่ร่ำรวยมาแล้วแสดงอยู่

ในประเทศไทยก็เช่นเดียวกันในประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ การรวมกลุ่มทาง
การเมือง เป็นกลุ่มผลประโยชน์ยังไม่มั่นคงและเหนียวแน่นพอ จึงทำให้กลุ่มทหารสามารถ
เข้ากุมอำนาจทางการเมืองไปได้อย่างต่อเนื่อง เพราะวาระชนชั้นกลางที่จะรวมตัวกันเป็นกลุ่ม
ผลประโยชน์ได้เช่นเป็นชาวต่างถิ่น คือ ชาวจีน ผลที่ปรากฏก็คือ บรรดาชาวจีนเหล่านี้
มักให้ความร่วมมือกับชนชั้นปกครองที่มีอำนาจอยู่เสมอ และที่จจะรวมตัวกันเพื่อคัดค้านเพื่อ
รักษาผลประโยชน์ของพวกเขา ดังนั้น กลุ่มผลประโยชน์ชาวต่างถิ่นจึงไม่เข้มแข็งมีผล
ส่งเสริมระบอบประชาธิปไตย

^{๑๑} Gabriel A. Almond, and James S. Coleman, eds., The Politics of the Developing Areas (Princeton, N.J.: Princeton University Press, 1960) p. 115.

ในทางพรรคการเมือง พรรคการเมืองในประเทศกำลังพัฒนาส่วนมากไม่เป็น
 ตัวแทนของประชาชนทั่วไปในเรื่องนโยบายสาธารณะ (Neutral Instrument of Public
 Policy) ซากการจี้คองการที่เห็นวแนม และกลายเป็นเกรงมือของผู้นำที่มีอำนาจ
 ปกครองประเทศ ทั้งนี้เพราะเห็นว่าในประเทศเหล่านี้พรรคการเมืองไม่เป็นที่รวมของกลุ่ม
 ผลประโยชน์ของการหาทางร่วมมือกันรักษาและส่งเสริมผลประโยชน์ของพวกเขา หรือทำ
 หน้าที่แข่งขันกันเพื่อแสวงหาอำนาจทางการเมือง ดังเช่นที่ปรากฏในประเทศที่ร่ำมาแล้ว
 ที่พรรคการเมืองแข่งขันกันเพื่อเอาชนะการเลือกตั้ง อันจะเป็นวิถีทางนำไปสู่การจี้คอง
 รัฐบาลที่ได้รับการยินยอมจากประชาชน พรรคการเมืองในประเทศเหล่านี้จึงเป็นแค่เพียง
 สถานที่ที่รวมกลุ่มของคนที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะเท่านั้น และเนื่อง
 จากพรรคการเมืองถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อแสดงความถูกต้องทางการเมืองในการใช้อำนาจของผู้นำ
 บางคน ทั้งนี้พรรคการเมืองในประเทศเหล่านี้จึงแตกสลายอยู่เสมอภายหลังที่ผู้นำของ
 พรรคยอมก้าวออกไปจากเวทีการเมืองของประเทศ เพราะว่าพรรคการเมืองเหล่านี้ไม่มี
 ประชาชนมาเป็นสมาชิกและเข้ามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายปฏิบัติกิจกรรมของพรรค
 ทั้งอุดมการณ์ของพรรคที่แตกสลายง่าย เพราะนักถือ อุดมการณ์ของผู้นำคนใดคนหนึ่งนั่นเอง
 นอกจากการขาดพรรคการเมืองที่สามารถรวมกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ จนมี
 อำนาจ (Non-bureaucratic power) มากพอที่จะจัดตั้งรัฐบาลตามระบอบรัฐสภาได้แล้ว
 พรรคการเมืองยังมีจำนวนมากมายในประเทศที่กำลังพัฒนาเหล่านี้ ผลก็คือ เกิดการแตกแยก
 ระหว่างพรรคการเมืองต่าง ๆ และเมื่อประเทศเหล่านี้ได้ตัดสินใจที่จะนำเอาสถาบันการ
 ปกครองระบอบรัฐสภาสองกิ่งกษ หรือประชาธิปไตยแบบอเมริกันมาใช้ แก่ต้องประสบกับ
 ปัญหาการแตกแยกของพรรคการเมืองซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้ระบอบประชาธิปไตย

Joseph LaPalombara, and Myron Weiner (eds.), Political Parties and Political Development (Princeton : Princeton University Press, 1966), pp. 388-389.

ตั้งกล่าวดำเนินไปได้ จึงมีผลทำให้ภาคเสรีบริหารทางการเมืองภายในประเทศ เพราะว่าไม่มีพรรคใดสามารถจัดตั้งรัฐบาลได้อย่างมั่นคง ประเทศจึงมักตกอยู่ในสภาวะที่ไม่เรียบร้อย กลุ่มทหารก็ฉวยโอกาสเข้ากุมอำนาจทางการเมือง โดยอาศัยการรวมตัวที่เหนียวแน่นของกลุ่ม และโดยการอ้างว่าการเดินการเมืองโดยนักการเมืองฝ่ายพลเรือน ทำให้ประเทศตกอยู่ในสภาพที่ทำการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมของประสบกับความล้มเหลว หรือไม่บรรลุเป้าหมายข้อเท็จจริงเหล่านี้จะเห็นได้จากกรณีที่เมืองกลุ่มทหารเข้ายึดอำนาจและกุมอำนาจทางการเมืองไว้ กลุ่มทหารมักจะประกาศในกฎอัยการศึกและจัดตั้งรัฐบาลขึ้นโดยฝ่ายทหารมีอิทธิพลเหนือการดำเนินงานนโยบายของรัฐบาลนี้ ๆ และโดยวิธีการต่าง ๆ ซึ่งมักจะใช้กำลังอาวุธเป็นเครื่องมือ สนิบสนุน โจมตี คุกคามและทหารถึงจำกัดกิจกรรมที่ปฏิบัติโดยนักการเมืองฝ่ายพลเรือนให้ น้อยลงรวมกันไปด้วย เช่น ยุติการเลือกตั้ง หรือห้ามนักการเมืองทั้งหมดอภิปรายวิจารณ์นโยบายของรัฐบาลในสภาสาธารณะ ระยะเวลาที่คณะทหารเข้ามากุมอำนาจทางการเมืองนี้ ยาวนานแตกต่างกันออกไปในแต่ละประเทศ แต่อาจกล่าวเป็นหลักได้ว่า โอกาสที่นักการเมืองฝ่ายพลเรือนจะแสดงบทบาททางการเมืองได้มากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับทัศนคติทางที่ และการตัดสินใจของกองทัพผู้ครองอำนาจ ถ้ากลุ่มทหารเห็นว่า (ไม่จำเป็นที่ฝ่ายอื่นจะต้องมีความเห็นร่วมด้วย) การดำเนินกิจกรรมทางการเมืองหรือการปกครองโดยฝ่ายพลเรือนจะก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อย อันเป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติ กลุ่มทหารก็เข้าจัดการใ้รอำนาจทางการเมืองเสียเอง

ในประเทศไทยก็เช่นเดียวกัน ความล้มเหลวของการดำเนินระบบพรรคการเมือง เปิดโอกาสให้กลุ่มทหารเข้ากุมอำนาจทางการเมืองไว้ได้ตลอดมา ความจริงที่ปรากฏในกระบวนการเมืองไทยในอดีตก็คือ พรรคการเมืองไม่เป็นพรรคการเมืองที่เกิดจากพลังสนับสนุนจากมวลชน โดยแท้จริง พรรคการเมืองเป็นเพียงตั้งขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือของผู้นำในแต่ละยุคสมัย หรือแทนผลประโยชน์ของกลุ่มชนบางกลุ่มเท่านั้น พรรคการเมืองไทยจึงมีจำนวนมากและมีความแตกแยก อันเป็นผลสะท้อนให้ระบอบประชาธิปไตยระบบรัฐสภาต้องล้มเหลวตามไปด้วย

สาเหตุทั้ง ๓ ประการที่กล่าวมาข้างต้น เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้คณะทหาร เข้ามา
 มีบทบาททางการเมืองในประเทศกำลังพัฒนาหลายประเทศ โดยเฉพาะประเทศไทย
 สรุปได้ว่า ข้อได้เปรียบของการจัดองค์การภายในของกลุ่มทหารนั้น ยากที่จะมีกลุ่มและ
 ประโยชน์อันใด ที่ซึ่งรวมตัวกันอย่างหลวมๆ มาต่อต้านได้ และ เมื่อรวมกับสภาพแวดล้อมทาง
 สังคม วัฒนธรรมทางการเมือง และอุดมการณ์ทางการเมือง ของชนส่วนใหญ่อยู่แล้ว
 จึงกลายเป็นปัจจัยเสริมอำนาจทางการเมืองของคณะทหารให้ขึ้นไปได้อย่างรวดเร็ว สาเหตุ
 สุกท้ายที่ทำให้เกิดการ เข้ายึดอำนาจทางการเมืองของคณะทหาร เป็นไปอย่างถนัดองนั้น เนื่องจาก
 จากภาวะวิกฤตทางการเมือง เป็นเรื่องของ การกดขี่ระหว่างพลัง เคลื่อนไหวทางการเมือง
 อันได้แก่ กลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ถ้าไม่มีกลุ่มผลประโยชน์ที่เข้มแข็งพอ ก็เปิดโอกาสให้
 กลุ่มทหาร เข้ามารับอำนาจที่ว่างลงนั้นได้โดยอัตโนมัติ เพราะว่ากลุ่มทหารมักจ้อง ครอบงำเสมอ
 ถึงการปฏิบัติกิจกรรมทางการเมืองของนักการเมืองฝ่ายพลเรือน และโดยที่มันหนักที่ไม่ได้
 วางใจความสามารถของนักการเมืองฝ่ายพลเรือนอยู่แล้วว่า ไม่สามารถรักษาเสถียรภาพ
 ทางการเมืองและเอกภาพของชาติได้ ในประเทศกำลังพัฒนาเหล่านี้กลุ่มทหารจึง เข้ามาร่วม
 ร่วมในกระบวนการเมืองจนกลายเป็นประเพณี เพราะกลุ่มทหารได้มีส่วนร่วมในการต่อสู้
 เพื่อให้ได้มาซึ่งเอกราชของชาติ หรือมันก็เป็นพลังสำคัญในการ เปลี่ยนแปลงระบอบการ เมือง
 จากรบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาสู่ระบบใหม่ จึงทำให้เกิดความเชื่อกันว่า เมื่อคน เป็นผู้ต่อสู้
 เพื่อให้ได้มา มันก็ควรจะเป็นผู้รักษาไว้ต่อไป

ดังนั้น ผู้เขียนจะเลือกใช้สาเหตุทั้ง ๓ ประการดังกล่าวข้างต้นนี้ เป็นสมมุติฐาน
 เพื่อพิสูจน์ให้เห็นว่าสมมุติฐานทั้ง ๓ ประการนี้เป็นความจริงในประเทศไทย สมมุติฐาน
 ๓ ประการนี้ คือ

สมมุติฐานที่ ๑ การจัดองค์การของกลุ่มทหารทำให้กลุ่มทหารได้เปรียบในการต่อสู้
 ทางการเมือง

สมมุติฐานที่ ๒ วัฒนธรรมทางการเมือง และอุดมการณ์ทางการเมืองของคนไทย
 ช่วยให้กลุ่มทหารสามารถเข้ายึดอำนาจทางการเมืองได้โดยง่าย

สมมุติฐานที่ ๓ การขาดการรวมกลุ่มของคนไทยเป็นกลุ่มผลประโยชน์และพรรคการเมือง ทำให้กลุ่มทหารสามารถกุมอำนาจทางการเมืองไปได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสมมุติฐานทั้ง ๓ ประการนี้ จะใช้ทำการพิสูจน์แบบที่ ๒ แบบที่ ๓ และแบบที่ ๔ ต่อไป